

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2015. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2015. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

176 No'lu Mahkeme içtihadına ilişkin Bilgi Notu

Temmuz 2014

Ališić ve diğerleri/Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve "Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti" [BD] - 60642/08

Karar 16.7.2014 [BD]

46. Madde

Pilot karar

Genel tedbirler

Slovenya ve Sırbistan'ın başvuruçuları ve onların konumunda bulunan diğer herkesi "eski" döviz tasarruflarını geri ödemek için tedbirler alması istenmiştir

1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi

1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi 1. fıkrası

Mülkiyet dokunulmazlığı

Eski YSFC'nin dağılmasının ardından "eski" döviz tasarruflarının geri alınamaması
ihlal

Olaylar – Başvuruçular Bosna Hersek vatandaşıdır. 1989-90 yıllarına kadar, eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (YSFC) vatandaşlarının kendi bankalarına yüksek faiz oranlarıyla döviz yatırmalarını cazip hale getirmiş ve iflas ya da "bariz aciz" durumunda bir Devlet teminatı öngörmüştür. Mevduat sahipleri tasarruflarını istedikleri zaman, tahakkuk etmiş olan faizle birlikte çekme hakkına sahipti. Birinci ve ikinci başvuruçular o esnada Ljubljanska Banka Saraybosna olan bankaya, üçüncü başvuruçusu da Investbanka'nın Tuzla şubesine döviz yatırmışlardır. 1989-90 reformlarının ardından Ljubljanska Banka Saraybosna, Ljubljanska Banka Ljubljana'nın bir şubesi haline gelmiş, ismi geçen ikinci banka ilkinin haklarını, malvarlıklarını ve sorumluluklarını devralmıştır. Investbanka ise merkezi Sırbistan'da ve şubeleri, Tuzla şubesi de dahil olmak üzere Bosna Hersek'te yer alan bağımsız bir banka haline gelmiştir. Bu dönemde dinarın konvertibilitesi ve çok avantajlı döviz kurları ticari bankalardan muazzam miktarda döviz çekilmesine yol açmış; bu da YSFC'nin bu çekimleri kısıtlamak için olağanüstü tedbirler almasını teşvik etmiştir. YSFC'nin 1991-92'de dağılmasının ardından, "eski" döviz mevduatları halef Devletlerde dondurulmuş halde kalmış;

ancak bu Devletler söz konusu tasarrufları ulusal bankalara geri ödemeyi kabul etmişlerdir. Bosna Hersek'te, Anayasa Mahkemesi, Ljubljanska Banka Ljubljana ve Investbanka'nın ulusal şubelerindeki "eski" döviz tasarruflarının geri ödenmemesine ilişkin birçok bireysel şikâyeti incelemiştir. Anayasa Mahkemesi Bosna Hersek veya ona ait Kuruluşlar açısından hiçbir sorumluluk tespit etmemiş, Devlet'in bu şubelerdeki müşterilere sırasıyla Slovenya ve Sırbistan'dan tasarruflarını geri almaları konusunda yardımcı olmasına hükmetmiştir. Halefiyet Meselelerine Dair Anlaşma kapsamındaki müzakereler çerçevesinde, 2001 ve 2002 yıllarında YSFC'nin "eski" döviz tasarruflarına yönelik güvencelerinin bölüş türülmesine dair müzakereler yürütülmüştür. Ancak halef Devletler bir mutabakata varamayınca, 2002 yılında Uluslararası Ödeme Bankası artık bu konuya dahil olmayacağını açıklamıştır. Başvurucular kendi döviz tasarruflarını çekemediklerinden yakınmıştır.

Esas – 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi: Daire, kabuledilebilirlik kararında, YSFC'nin Ljubljanska Banka Ljubljana ve Investbanka'daki "eski" döviz tasarruflarına ilişkin kanuni güvencesinin, YSFC dağılıma dek harekete geçirilmemiş olduğunu ve dolayısıyla söz konusu sorumluluğun bu bankalardan YSFC'ye, dağılmasından evvel geçmemiş olduğunu tespit etmiştir. Büyük Daire, Daire'nin bu konudaki tespitini onaylamıştır. Ayrıca, söz konusu iki bankanın YSFC'nin dağılmasından bu yana Bosna Hersek şubelerindeki "eski" döviz tasarruflarından sorumlu olmaya devam ettiğini de vurgulamıştır. Mahkeme daha sonra, Slovenya ve Sırbistan'ın bu bankaların başvurulara olan borçlarını geri ödeyememesinden sorumlu olup olmadığını incelemeye girişmiştir.

Slovenya Hükümeti, Ljubljanska Banka Ljubljana'yu kamulaştırılmış ve malvarlıklarının çoğunu yeni bir bankaya aktarmış olup, aynı zamanda eski Ljubljanska Banka'nın diğer halef Devletlerdeki şubelerinde yer alan "eski" döviz tasarruflarından sorumlu olmaya devam ettiğini teyit etmiştir. Nitekim Slovenya, bir Devlet kuruluşu tarafından idare edilmekte olan eski Ljubljanska Banka'nın tek hissedarı haline gelmiştir. Bunun yanı sıra, Slovenya bankanın borçlarını ödeyememesinden büyük oranda sorumlu olup (malvarlıklarının çoğunu başka bir bankaya aktarmış olduğu için), dava dosyasında Ljubljanska Banka Ljubljana'nın Saraybosna şubesindeki fonların çoğunun neticede Slovenya'ya geçmiş olduğuna dair deliller bulunmaktadır. Bu nedendir ki, Slovenya, Ljubljanska Banka Ljubljana'nın birinci ve ikinci başvurulara olan borçlarından sorumludur.

Investbanka'ya gelince, bu banka Sırbistan Devleti'ne aittir ve bir Sırp Devlet Kuruluşu'nun kontrolü altındadır. Dahası, bir noktada bu banka Devlete ve halka ait şirketler aleyhindeki hatırı sayılır miktarda alacağını kendisi ve hissedarları zararına olacak şekilde silmek durumunda kalmıştır. Yani Sırbistan Investbanka'nın malvarlıklarını kendi uygun gördüğü şekilde kullanarak harcamıştır; bu nedenle de Mahkeme, Investbanka'nın üçüncü başvurucuya olan borcundan ötürü Sırbistan'ı sorumlu tutmasına yetecek sebepler bulunduğu sonucuna varmıştır.

Başvurucuların 1991-92'den beri "eski" döviz tasarruflarını serbestçe kullanamıyor olmasına ilişkin olarak, Sırp ve Sloven Hükümetlerinin bu gecikmeye dair sunduğu izahat esasen bu Devletlerin söz konusu meseleyi, uluslararası hukukun gerektirdiği şekilde, diğer halef Devletlerle iyi niyet çerçevesinde müzakere etme yükümlülüğüyle ilgilidir. Oysa ki müzakere yükümlülüğü halef Devletleri tasarruf sahiplerinin menfaatlerini koruyacak tedbirler almaktan alıkoymamaktaydı. Hırvat Hükümeti kendi vatandaşlarının Ljubljanska Banka Ljubljana'nın Zagreb şubesindeki "eski" döviz tasarruflarının büyük bir kısmını geri ödemiştir ve Makedonya Hükümeti adı geçen bankanın Üsküp şubesindeki "eski" döviz tasarruflarının tamamını geri ödemiştir. Aynı zamanda, adı geçen iki Hükümet hiçbir zaman, ödenen bu meblağlardan ötürü neticede Slovenya'nın sorumlu

tutulması gerektiği yönündeki görüşlerinden vazgeçmemiş ve bu meblağlar için, halefiyet müzakereleri bağlamında Devletler-arası seviyede tazminat talep etmeye devam etmiştir. Ayrıca, Sloven ve Sırp Hükümetleri de Devlet halefiyet müzakereleri sırasında Bosna Hersek'teki bankaların borçlarına ilişkin sorumluluğun mülklik prensibi kapsamında karara bağlanması gerektiği hususunda ısrar etmişlerdir. Mahkeme uluslararası hukukta Devlet halefiyetine uygulanan "adil ölçü" prensibinin kullanılması isteklerine katılmamıştır.

Yukarıda bahsi geçen borçların geri ödenmesinde birtakım gecikmeler istisnai hallerde mazur görülebilirse de ve bu konuda davalı Devletlere geniş bir takdir yetkisi tanınmış olmasına rağmen, başvuruçuların yirmi yılı aşkın süre boyunca tasarruflarını serbestçe kullanamamış ve halen de kullanamıyor olması orantısız olup, 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesine aykırıdır.

Mahkeme yukarıda dile getirilen sonuçların hiçbir Devletin batık bir bankayı 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında bankanın borcundan ötürü doğrudan sorumluluğa girmeksizin rehabilite edemeyeceği şeklinde bir anlam içermediğini vurgulamıştır. Somut davadaki durum, kendi bağlamı içerisinde yegane bir örnek olup, acze düşmüş bir özel bankanın rehabilitasyonuna dair standart bir davadan açıkça farklılık arz etmektedir.

Sonuçlar: birinci ve ikinci başvuruçulara ilişkin olarak Slovenya'nın ihlali (oybirliğiyle); üçüncü başvuruçuya ilişkin olarak Sırbistan'ın ihlali (oybirliğiyle); diğer davalı Devletler bakımından hiçbir ihlal tespit edilmemiştir (ikiye karşı on beş oyla).

Mahkeme ayrıca, oybirliğiyle, ilk iki başvuruçuyu bakımından Slovenya'nın, üçüncü başvuruçuyu bakımından ise Sırbistan'ın Sözleşme'nin 13. maddesine yönelik ihlalini tespit etmiştir.

46. Madde: Mahkeme huzurunda halihazırda 8000'den fazla başvuruçuyu adına açılmış olan 1850'den fazla benzer başvuru ve binlerce potansiyel başvuruçuyu bulunmaktadır. Bu nedenle başvuruçuların davasında pilot-karar prosedürü uygulamak yerinde olacaktır. Mahkeme, teşhis etmiş olduğu sistematik durum ışığında, somut kararın infazı için hiç şüphesiz ulusal seviyede genel tedbirler alınmasının gerekli olduğu kanaatindedir. Özellikle de, Slovenya ve Sırbistan bir yıl içinde ve Bakanlar Komitesi'nin nezareti altında, başvuruçulara ve onların konumunda bulunan diğer herkese, "eski" döviz tasarruflarını Sloven ve Sırp bankalarının ulusal şubelerinde benzer tasarrufları bulunanlar kendi vatandaşlarıyla aynı koşullarla tazmin etmelerine imkân sağlayacak yasal değişiklikler de dahil olmak üzere gerekli tüm düzenlemeleri yapmalıdır.

Bu durumdan etkilenen herkese tasarruflarını yirmi yıldan uzun bir süredir serbestçe kullanamamış olmaları sebebiyle uğradıkları zarardan ötürü tazminat verilmesi gerektiğini belirtmeye gerek olmamakla birlikte, Mahkeme bu konuyu davalı Devletlerden biri yukarıda belirtilen genel tedbiri yerine getirmese yeniden değerlendirebileceğini dile getirmiştir. Son olarak, Mahkeme Sırbistan ve Slovenya aleyhindeki benzer davaların incelemesini bir yıllığına ertelemeye karar vermiştir.

41. Madde: Birinci, ikinci ve üçüncü başvuruçulardan her birine manevi zarara ilişkin olarak 4000 Euro.

İçtihat Bilgi Notları için [buraya](#) tıklayınız

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2015.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadeler kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2015.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.